

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
X kadencja

Druk nr 1115
Warszawa, 1 marca 2024 r.

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i na podstawie art. 32 ust. 2 regulaminu Sejmu niżej podpisani posłowie wnoszą projekt ustawy:

- o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Do reprezentowania wnioskodawców w pracach nad projektem ustawy upoważniamy panią poseł Annę Marię Żukowską.

(-) Włodzimierz Czarzasty; (-) Jacek Czerniak; (-) Agnieszka Dziemianowicz-Bąk; (-) Krzysztof Gawkowski; (-) Daria Gosek-Popiołek; (-) Maciej Konieczny; (-) Katarzyna Kotula; (-) Anita Kucharska-Dziedzic; (-) Marcin Kulasek; (-) Paulina Matysiak; (-) Wanda Nowicka; (-) Dorota Olko; (-) Arkadiusz Sikora; (-) Wiesław Szczepański; (-) Andrzej Szejna; (-) Tadeusz Tomaszewski; (-) Tomasz Treła; (-) Katarzyna Ueberhan; (-) Joanna Wicha; (-) Dariusz Wieczorek; (-) Adrian Zandberg; (-) Marcelina Zawisza; (-) Anna Maria Żukowska.

Ustawa

z dnia2024 r.

o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Art. 1. W ustawie z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. z 2023 r. poz. 102) w art. 53r. po ustępie 3 wprowadza się ustęp 4 o treści:

„Zakazane jest gloryfikowanie formacji wojskowych wymienionych w ustępie 3, których członkowie popełnili zbrodnie wojenne na ludności cywilnej. Muzeum upamiętnia pamięć ofiar zbrodni dokonanych przez członków podziemia antykomunistycznego.

Art. 2. Ustawa wchodzi w życie w dniu ogłoszenia.

UZASADNIENIE

W 2011 roku Sejm ustanowił dzień 1 marca Narodowym Dniem Pamięci „Żołnierzy Wyklętych”, czyli uczcił pamięć uczestników antykomunistycznego ruchu partyzanckiego po II wojnie światowej..

Ustawa z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w rozdziale 6d powołuje Muzeum Żołnierzy Wyklętych jako państwową instytucję kultury i zgodnie z ustępem 3 powyższej ustawy wskazuje przedmiot działania muzeum jako upamiętnienie historii Polski i działalności „Żołnierzy Wyklętych” a także działaczy podziemia i opozycji demokratycznej w Polsce w latach 1944-1990.

Projektowany stan prawny uniemożliwi przedstawianie w pozytywnym świetle działań grup partyzanckich, które popełniły zbrodnie na ludności cywilnej, takiej jak zbrodnie w Zaleszanach, Wierchowinach, czy Krościenku nad Dunajcem. W zbrodniach tych zamordowano obywatelki i obywateli polskich narodowości białoruskiej, ukraińskiej i żydowskiej. W instytucjach kultury finansowanych ze środków publicznych gloryfikowanie sprawców tych zbrodni jest niedopuszczalne.

Przedmiot projektowanej regulacji nie jest objęty prawem Unii Europejskiej oraz nie wywołuje skutków finansowych.

Warszawa, 6 marca 2024 r.

BEOS-WPEiM-541/24

SEKRETARIAT ZŁOŻY SZEFĄ KB

L.dz. DS. 1120.80.2024

Data wpływu 7.03.2024

Pan

Szymon Hołownia

Marszałek Sejmu

Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia w sprawie zgodności z prawem Unii Europejskiej poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (przedstawiciel wnioskodawców: posłanka Anna Maria Żukowska)

Na podstawie art. 34 ust. 9 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 roku – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski z 2022 r. poz. 990, ze zmianami) sporządza się następującą opinię:

1. Przedmiot projektu ustawy

W projekcie ustawy przewidziano zmianę art. 53r ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu¹, zwanej dalej „ustawą”. Zgodnie z ustępem 3 tego artykułu przedmiotem działania Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL, zwanego dalej „Muzeum”, jest upamiętnienie historii Polski i działalności Żołnierzy Wyklętych, a także działaczy podziemia antykomunistycznego i opozycji antykomunistycznej w Polsce w latach 1944–1990. Autorzy projektowanej regulacji zaproponowali, aby zakazane było gloryfikowanie formacji wojskowych wymienionych w art. 53r ust. 3 ustawy, których członkowie popełnili zbrodnie wojenne na ludności cywilnej. Muzeum upamiętniałoby pamięć ofiar zbrodni dokonanych przez członków podziemia antykomunistycznego (dodawany art. 53r ust. 4 ustawy).

Zgodnie z art. 2 projektu proponowana ustawa ma wejść w życie „w dniu ogłoszenia”.

2. Stan prawa Unii Europejskiej w materii objętej projektem

Prawo Unii Europejskiej nie reguluje kwestii zawartych w przepisach opiniowanego projektu.

DZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU

L. dz. SP5-WP.020.79.6.2024

Data wpływu 07.03.2024

¹ Dz. U. z 2023 r. poz. 102.

3. Analiza przepisów projektu pod kątem ustalonego stanu prawa Unii Europejskiej

Przepisy projektu nie należą do materii regulacji prawa Unii Europejskiej.

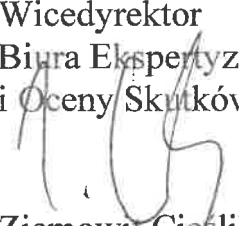
4. Konkluzja

Przedmiot poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

Autor:

Marcin Fryźlewicz
ekspert ds. legislacji
w Biurze Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji

Akceptował:
Wicedyrektor
Biura Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji

Ziemowit Cieslik

Warszawa, 6 marca 2024 r.

BEOS-WPEiM-542/24

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

**Opinia w sprawie stwierdzenia – w trybie art. 95a ust. 3 regulaminu Sejmu
– czy poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci
Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
(przedstawiciel wnioskodawców: posłanka Anna Maria Żukowska)**

W projekcie ustawy przewidziano zmianę art. 53r ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu¹, zwanej dalej „ustawą”. Zgodnie z ustępem 3 tego artykułu przedmiotem działania Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL, zwanego dalej „Muzeum”, jest upamiętnienie historii Polski i działalności Żołnierzy Wyklętych, a także działaczy podziemia antykomunistycznego i opozycji antykomunistycznej w Polsce w latach 1944–1990. Autorzy projektowanej regulacji zaproponowali, aby zakazane było gloryfikowanie formacji wojskowych wymienionych w art. 53r ust. 3 ustawy, których członkowie popełnili zbrodnie wojenne na ludności cywilnej. Muzeum upamiętniałoby pamięć ofiar zbrodni dokonanych przez członków podziemia antykomunistycznego (dodawany art. 53r ust. 4 ustawy).

Projekt nie zawiera przepisów mających na celu wykonanie prawa UE.

Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu **nie jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej.**

Autor:

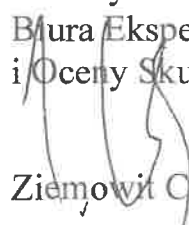
Marcin Fryźlewicz
ekspert ds. legislacji
w Biurze Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU

L. dz. SPS-UP.020.78.7.2024

Data wpływu 07.03.2024r.

Akceptował:
Wicedyrektor
Biura Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji

Ziemowit Cieślik

¹ Dz. U. z 2023 r. poz. 102.

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU
L. dz. SPS-WP.020.79.12.2024
Data wpływu 06.03.2025

2024 020 76 024

Warszawa, 6 marca 2025 r.

Anna-Maria Żukowska

Przewodnicząca Koalicyjnego Klubu Parlamentarnego Lewicy
(Nowa Lewica, PPS, Unia Pracy)

RPW/8163/2025 – 1P

EZD RP KS
(GMS – WSU)
Data rejestracji: 2025-03-06
Data wpływu: 2025-03-06

Szanowny Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

w nawiązaniu do pisma z dnia 20 marca 2024 r. (SPS-WP.020.79.8.2024), dotyczącego uzupełnienia uzasadnienia projektu ustawy o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (SH-020-76/24), złożonego do łaski marszałkowskiej 1 marca 2024 r., w zał. przekazuje uzupełnienie uzasadnienia spełniające wymagania wynikające z art. 34 ust. 2 pkt 4 i 5 Regulaminu Sejmu oraz art. 118 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

W złożonym projekcie ustawy podniesiony został brak wskazania skutków społecznych, gospodarczych, finansowych i prawnych oraz ewentualnych źródeł finansowania.

Z poważaniem

PRZEWODNICZĄCA
KOALICYJNEGO KLUBU PARLAMENTARNEGO LEWICY
(Nowa Lewica, PPS, Unia Pracy)
Anna-Maria Żukowska
Przewodnicząca Klubu Lewicy

Uzupełnienie uzasadnienia

1. Przewidywane skutki społeczne, gospodarcze, finansowe i prawne

Przedstawiony projekt ustawy stanowi symboliczne upamiętnienie ofiar zbrodni dokonanych przez członków podziemia antykomunistycznego, pozwoli na przypomnienie, że wśród wielu grup „żołnierzy wyklętych” były także grupy, które dokonały wielu zbrodni na ludności cywilnej. Szczególnie istotne wydaje się upowszechnianie wiedzy historycznej oraz kształtowanie polityki pamięci. Wprowadzenie proponowanych zmian może wpłynąć na sposób prowadzenia badań naukowych oraz edukacji historycznej, a także na kształtowanie tożsamości narodowej i debaty publicznej na temat przeszłości. Może to skutkować zwiększonym zainteresowaniem tematyką objętą regulacją, a także wzrostem aktywności instytucji zajmujących się badaniem historii najnowszej.

Przedstawiony projekt ustawy nie spowoduje skutków gospodarczych. Nie wpłynie na działalność mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców (MŚP). Nie zawiera przepisów określających zasady podejmowania, wykonywania lub zakończenia działalności gospodarczej.

W aspekcie finansowym realizacja ustawy nie generuje żadnych kosztów po stronie Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego.

2. Źródła finansowania.

Proponowana ustawa nie niesie za sobą dodatkowych wydatków dla budżetu państwa lub budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

3. Wpływ na działalność mikroprzedsiębiorców oraz małych i średnich przedsiębiorców.

Ustawa nie wywiera bezpośredniego wpływu mikroprzedsiębiorców oraz małych i średnich przedsiębiorców.

4. Oświadczenie o zgodności projektu ustawy z prawem Unii Europejskiej albo oświadczenie, że przedmiot projektowanej regulacji nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

Projektowana ustawa nie jest objęta prawem Unii Europejskiej.

Warszawa, dnia 26 marca 2024 r.

BEOS-WP/WOSR-543/24

Pan Minister

Dariusz Salamończyk

Zastępca Szefa Kancelarii Sejmu

SEKRETARIAT ZŁOY SZEFARNS

L.dz. DS. 1120. 117 2024

Data wpływu 27. 03. 2024

Ocena Skutków Regulacji

**zawartej w poselskim projekcie ustawy o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci
Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
(przed nadaniem numeru druku)¹**

I. Jaki problem jest rozwiązywany?

Projekt, poprzez zmianę ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu² ma na celu umożliwić „przedstawianie w pozytywnym świetle działań grup partyzanckich, które popełniły zbrodnie na ludności cywilnej, takiej jak zbrodnie w Zaleszanach, Wierzchowinach czy Krościenku nad Dunajcem. W zbrodniach tych zamordowano obywatelki i obywatele polskich narodowości białoruskiej, ukraińskiej i żydowskiej. W instytucjach kultury finansowanych ze środków publicznych gloryfikowanie sprawców tych zbrodni jest niedopuszczalne”.

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU

L.dz. SPS-4P. 020. 79.9. 2024

Data wpływu 28. 03. 2024

¹ Projekt wpłynął do Sejmu dnia 1 marca 2023 r. i znajduje się w wykazie wniesionych projektów pod numerem SH-020-76/24. Przedstawicielem wnioskodawców jest posłanka Anna Maria Żukowska.

² T.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 102, dalej jako „ustawa o IPN”.

II. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji, i oczekiwany efekt

Projekt przewiduje dodanie do art. 53r ustawy o IPN ustępu 4, zgodnie z którym „zakazane jest gloryfikowanie formacji wojskowych wymienionych w ustępie 3, których członkowie popełnili zbrodnie wojenne na ludności cywilnej. Muzeum upamiętnia pamięć ofiar zbrodni dokonanych przez członków podziemia antykomunistycznego”. Zgodnie z przedmiotowym przepisem, Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL jest państwową instytucją kultury, którego przedmiotem działania jest upamiętnienie historii Polski i działalności Żołnierzy Wyklętych, a także działaczy podziemia antykomunistycznego i opozycji antykomunistycznej w Polsce w latach 1944-1990.

W zakresie projektowanego art. 53r ust. 4 ustawy o IPN warto zwrócić szczególną uwagę na dwa pojęcia, którymi posłużył się projektodawca, a mianowicie „gloryfikowanie” oraz „zbrodnie wojenne na ludności cywilnej”.

Zgodnie z definicją zawartą w Słowniku języka polskiego, „gloryfikować” oznacza „głosić glorię; chwalić, wychwalać, sławić, wynosić ponad kogo albo ponad co; uwielbiać”³. Pojęcie to, użyte w akcie normatywnym, służące ukształtowaniu sytuacji prawnej adresatów normy wydaje się być jednakże pojęciem zbyt nieostrym, aby czynić zadość wymogowi określoności prawa wywodzonemu z art. 2 Konstytucji (zasada demokratycznego państwa prawnego), a będącemu jedną z dyrektyw prawidłowej legislacji, stanowiącej element zasady ochrony zaufania obywatela do państwa i tworzonego przez nie prawa⁴. Jak wskazał Trybunał Konstytucyjny, „na ustawodawcy ciąży obowiązek tworzenia przepisów prawa możliwie najbardziej określonych w danym wypadku, zarówno pod względem ich treści, jak i formy. Na oba wymiary określoności prawa składają się kryteria, które były wielokrotnie wskazywane w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, mianowicie: „precyzyjność regulacji prawnej, jasność przepisu oraz jego legislacyjna poprawność”⁵. Poprzez precyzyjność regulacji prawnej Trybunał Konstytucyjny rozumie „możliwość dekodowania z przepisów jednoznacznych norm prawnych (a także ich konsekwencji) za pomocą reguł interpretacji przyjmowanych na gruncie określonej kultury prawnej. Innymi słowy,

³ W. Doroszewski (red.), *Słownik języka polskiego*, dostępne pod adresem <https://doroszewski.pwn.pl/haslo/gloryfikowa%C4%87/> (dostęp: 7 marca 2024 r.).

⁴ Zob. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 stycznia 2019 r., K 1/18, punkt 2.4.1.2. i przywołane tam orzecznictwo.

⁵ *Ibidem*, punkt 2.4.1.3.

nakaz określoności przepisów prawnych powinien być rozumiany jako wymóg formułowania przepisów w taki sposób, aby zapewniały dostateczny stopień precyzji w ustaleniu ich znaczenia i skutków prawnych (...) Precyzyjność przepisu przejawia się w konkretności regulacji praw i obowiązków, tak by ich treść była oczywista i pozwalała na ich wyegzekwowanie. Jest to możliwe pod warunkiem skonstruowania przez prawodawcę precyzyjnych norm prawnych. Jasność przepisu gwarantować ma jego komunikatywność względem adresatów. Innymi słowy, chodzi o zrozumiałość przepisu na gruncie języka powszechnego. Wymóg jasności oznacza nakaz tworzenia przepisów zrozumiałych dla ich adresatów, którzy od racjonalnego prawodawcy mają prawo oczekiwać stanowienia norm niebudzących wątpliwości co do nakładanych obowiązków lub przyznawanych praw. Niejasność przepisu w praktyce oznacza niepewność sytuacji prawnej adresata normy i pozostawienie jej ukształtowania organom stosującym prawo”⁶. Użyty w projektowanym przepisie termin „gloryfikowanie” wydaje się więc być terminem zbyt nieostrym, aby czynił zadość wymogowi określoności prawa. Za tą tezę przemawiać może również fakt, iż termin ten nie jest co do zasady używany w aktach normatywnych. Jako wyjątek można wskazać rozporządzenie Rady (UE) 2016/1686 z dnia 20 września 2016 r. nakładające dodatkowe środki ograniczające przeciwko ISIL (Daisz) i Al-Kaidzie oraz osobom fizycznym i prawnym, podmiotom lub organom z nimi związanymi⁷, w którym termin ten został przez prawodawcę wspólnotowego użyty, jednakże w kontekście przykładu formy, jaką może przybrać podżeganie lub publiczne prowokowanie do działań lub czynności przez podmioty terrorystyczne określone w rozporządzeniu. Ponadto, pojęcia te pojawiają się niekiedy w treści rozporządzeń wykonawczych Rady UE w przedmiocie sankcji nakładanych w związku z działaniami podważających integralność terytorialną, suwerenność i niezależność Ukrainy⁸. Pojęcia te jednakże nie miały charakteru normatywnego, lecz użyte były do opisu działań uzasadniających

⁶ *Ibidem*.

⁷ Dz. Urz. UE. L 2016 Nr 255, str. 1.

⁸ Zob. m.in. Rozporządzenie wykonawcze Rady (UE) 2022/336 z dnia 28 lutego 2022 r. wykonujące rozporządzenie (UE) nr 269/2014 w sprawie środków ograniczających w odniesieniu do działań podważających integralność terytorialną, suwerenność i niezależność Ukrainy lub im zagrażających, Dz.Urz.U.E.L 2022 Nr 58, str. 1; Rozporządzenie wykonawcze Rady (UE) 2022/1529 z dnia 14 września 2022 r. wykonujące rozporządzenie (UE) nr 269/2014 w sprawie środków ograniczających w odniesieniu do działań podważających integralność terytorialną, suwerenność i niezależność Ukrainy lub im zagrażających, Dz.Urz.U.E.L 2022 Nr 239, str. 1; Rozporządzenie wykonawcze Rady (UE) 2022/2476 z dnia 16 grudnia 2022 r. wykonujące rozporządzenie (UE) nr 269/2014 w sprawie środków ograniczających w odniesieniu do działań podważających integralność terytorialną, suwerenność i niezależność Ukrainy lub im zagrażających, Dz.Urz.U.E.L 2022 Nr 322I, str. 318.

nałożenie sankcji na określone osoby fizyczne. Projektodawca powinien więc rozważyć zastąpienie terminu „gloryfikowanie” bardziej szczegółowym opisem zachowań, które są dla niego niepożądane w kontekście działalności Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL lub dodać do ustawy o IPN normę definiującą, która określałaby, co należy rozumieć, poprzez termin „gloryfikowanie”.

Warto też zwrócić uwagę na termin „zbrodnie wojenne na ludności cywilnej”, którym posłużył się projektodawca w projektowanym art. 53r ust. 4 ustawy o IPN. Przedmiotowa ustawa posługuje się pojęciem zbrodni wojennych w preambule („obowiązek ścigania zbrodni przeciwko pokojowi, ludzkości i zbrodni wojennych”), w art. 1 pkt 1 lit a tiret czwarte (wskazanie, iż ustawa reguluje ewidencjonowanie, gromadzenie, przechowywanie, opracowywanie, zabezpieczenie, udostępnianie i publikowanie dokumentów innych przestępstw stanowiących zbrodnie przeciwko pokojowi, ludzkości lub zbrodnie wojenne) oraz w art. 4 (zbrodnie wojenne nie ulegają przedawnieniu i nie stosuje się do nich przepisów ustaw i dekrétów, które przewidują amnestię lub abolicję).

Termin „zbrodnie wojenne” ma rangę konstytucyjną (art. 43 Konstytucji) i jest pojęciem o określonym znaczeniu normatywnym, określającym pewną kategorię zbrodni międzynarodowych. Zastosowanie go więc w projektowanym art. 53r ust. 4 ustawy o IPN spowoduje, iż projektowany zakaz „gloryfikowania” określonych formacji wojskowych będzie dotyczył tylko tych formacji, których członkowie popełnili czyny, które można będzie zakwalifikować jako „zbrodnie wojenne”. Pojęcie to nie jest jednakże używane jednolicie. Zbrodnie wojenne *sensu largo* obejmują wszystkie czyny stanowiące naruszenie praw lub zwyczajów wojennych, niezależnie od tego, czy dane zachowanie jest przestępstwem. Zbrodnie wojenne *sensu stricto* oznacza natomiast każde działanie lub zaniechanie popełnione podczas konfliktu zbrojnego, które stanowi poważne naruszenie praw i zwyczajów międzynarodowego prawa humanitarnego i zostało uznane za przestępstwo na mocy traktatu międzynarodowego lub prawa zwyczajowego⁹. Jedną z najważniejszych definicji zbrodni wojennych znajduje się w art. 8 statutu rzymskiego¹⁰, zgodnie z którym stanowi ona poważne naruszenia Konwencji Genewskich z dnia 12 sierpnia 1949 r., inne poważne naruszenia praw

⁹ Zob. A. Schwarz, *War Crimes* [w:] A. Peters, R. Wolfrum (red.), *Max Planck Encyclopedia of International Law*, Oxford/el.

¹⁰ Rzymski Statut Międzynarodowego Trybunału Karnego sporządzony w Rzymie dnia 17 lipca 1998 r. (Dz. U. z 2003 r. Nr 78, poz. 708 ze zm.).

i zwyczajów prawa międzynarodowego mających zastosowanie do konfliktów zbrojnych o międzynarodowym charakterze, w przypadku wybuchu konfliktu zbrojnego nieposiadającego charakteru międzynarodowego, poważne naruszenia artykułu 3, wspólnego dla czterech Konwencji Genewskich oraz inne poważne naruszenia praw i zwyczajów w obrębie ustalonych ram prawa międzynarodowego mających zastosowanie do konfliktów zbrojnych, które nie mają charakteru międzynarodowego. W art. 8 wskazano enumeratywnie 53 czyny uznawane za zbrodnie wojenne.

Niezwykle istotnym elementem konstrukcji normatywnej pojęcia zbrodni wojennych jest ich powiązanie z konfliktem zbrojnym. Wymóg tego związku pociąga za sobą fundamentalne rozróżnienie między „zwykłymi” przestępstwami w prawie krajowym, takimi jak morderstwo, a kwalifikacją zbrodni wojennych, takich jak zabicie jeńca wojennego. Jednocześnie ten warunek rozróżnia zbrodnie wojenne od pozostałych zbrodni międzynarodowych, takich jak na przykład zbrodnie przeciwko ludzkości. Z orzecznictwa Międzynarodowego Trybunału Karnego dla byłej Jugosławii wynika, iż co prawda czyn zabroniony nie musi być popełniony w trakcie walki ani na obszarze rzeczywistej walki, o ile zbrodnie były ściśle związane z działaniami wojennymi¹¹. Przestępstwo musi być więc popełnione, co najmniej, pod znacznym wpływem konfliktu zbrojnego, a nie tylko sporadycznie popełnione poprzez wykorzystanie zamieszania spowodowanego konfliktem¹². W doktrynie prawa międzynarodowego, a także w orzecznictwie międzynarodowym oraz w statucie rzymskim przyjmuje się obecnie, że poważne naruszenia praw i zwyczajów wojennych mających zastosowanie w konfliktach zbrojnych nieposiadających charakteru międzynarodowego mogą również stanowić zbrodnie wojenne pod warunkiem, że dane zachowanie jest kryminalizowane¹³.

Zbrodnie wojenne należy odróżnić od zbrodni przeciwko ludzkości. Zbrodnie te, podobnie jak „zbrodnie wojenne” zostały wspomniane w Konstytucji (art. 43) i są „szczególnie odrażającymi przestępstwami, ponieważ stanowią poważny atak na godność ludzką, poważne upokorzenie lub degradację jednej lub większej ilości istot ludzkich”¹⁴. Zgodnie z art. 7 statutu rzymskiego, zbrodnie przeciwko ludzkości oznacza czyn popełniony w ramach rozległego lub systematycznego ataku skierowanego

¹¹ Zob. Międzynarodowy Trybunał Karny dla byłej Jugosławii, *Prosecutor v. Tadić*, IT-94-1.

¹² Zob. Międzynarodowy Trybunał Karny dla byłej Jugosławii, *Prosecutor v. Dragoljub Kunarac and others*, IT-96-23-T.

¹³ A. Schwarz, *op. cit.*

¹⁴ A. Cassese, *International Law*, Oxford 2005, s. 250.

przeciwko ludności cywilnej polegający na zabójstwie, eksterminacji, niewolnictwie, deportacji lub przymusowym przemieszczeniu ludzkości, uwięzieniu lub dotkliwym pozbawieniu wolności z naruszeniem podstawowych reguł prawa międzynarodowego, torturach, zgwałceniu, niewolnictwie seksualnym, przymusowej prostytucji, wymuszonej ciąży, sterylizacji oraz innej formy przemocy seksualnej porównywalnej wagi, prześladowaniu możliwej do zidentyfikowania grupy lub zbiorowości z powodów politycznych, rasowych, narodowych, etnicznych, kulturowych, religijnych, płci lub z innych powodów uznanych za niedopuszczalne na podstawie prawa międzynarodowego, wymuszonym zaginięciu osób, zbrodni apartheidu oraz innych nieludzkich czynach o podobnym charakterze celowo powodujących cierpienie lub poważne uszkodzenie ciała albo zdrowia psychicznego lub fizycznego. Jak stwierdzili sędziowie Gabrielle Kirk McDonald oraz Lal Chand Vohrah w połączonym *votum separatom* do wyroku Międzynarodowego Trybunału Karnego dla byłej Jugosławii w sprawie *Prosecutor v. Erdemović*¹⁵ „podczas gdy postanowienia zakazujące zbrodni wojennych odnoszą się do zachowania sprawcy wobec bezpośrednio chronionego obiektu, to postanowienia zakazujące zbrodni przeciwko ludzkości nie dotyczą postępowania sprawcy tylko w stosunku do bezpośredniej ofiary, ale także w stosunku do całej ludzkości”¹⁶.

Jak wynika z powyższego, przyjęcie przez projektodawcę, iż zakazana ma być gloryfikacja formacji wojskowych, których członkowie popełnili „zbrodnie wojenne na ludności cywilnej” może w praktyce sprawiać trudności interpretacyjne, polegające na konieczności stwierdzenia, czy dana zbrodnia popełniona na ludności cywilnej nosi znamiona zbrodni wojennej. Wydaje się więc, iż projektodawca powinien rozważyć rezygnację z określenia, iż zbrodnia popełniona na ludności cywilnej musi być zbrodnią „wojenną”. Użycie innego sformułowania, na przykład „zbrodnie na ludności cywilnej” spowoduje, iż zakresem projektowanej regulacji objęte będą zbrodnie popełniane przez członków określonych formacji wojskowych, bez konieczności dowodzenia, iż dana zbrodnia spełnia znamiona zbrodni wojennej.

¹⁵ Międzynarodowy Trybunał Karny dla byłej Jugosławii, *Prosecutor v. Drazen Erdemović*, IT-96-22.

¹⁶ Zdanie odrębne sędziów G. McDonald i L. C. Vohrah do wyroku w sprawie *Prosecutor v. Drazen Erdemović* IT-96-22.

III. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

Projektowana regulacja dotyczy wprowadzenia zakazu gloryfikowania formacji wojskowych, których członkowie popełnili zbrodnie wojenne na ludności cywilnej oraz upamiętnienia przez Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL ofiar zbrodni dokonanych przez członków podziemia antykomunistycznego. W związku z powyższym, ze względu na zakres regulacji wynikający ze specyficznych uwarunkowań mających ścisły i bezpośredni związek z historią Polski, nie ma konieczności dokonywania analizy porównawczej rozwiązań przyjętych w innych państwach.

IV. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Wnioskodawca nie wskazał grupy podmiotów objętych regulacją. Projektowane przepisy w przypadku ich przyjęcia będą oddziaływać na:

- polskich obywateli zaangażowanych w upamiętnianie ofiar cywilnych z okresu powojennego (ich liczba jest trudna do oszacowania);
- polskich obywateli zaangażowanych w upamiętnienie historii Polski oraz działalności żołnierzy powojennego podziemia niepodległościowego i antykomunistycznego, określanych jako Żołnierze Wyklęci (ich liczba jest trudna do oszacowania)¹⁷;
- organy władzy publicznej oraz jednostki samorządowe zaangażowane w upamiętnianie ofiar zbrodni wojennych na ludności cywilnej a także opozycji antykomunistycznej okresu powojennego, w tym w szczególności:
 - Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej jako organizatora Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL¹⁸;

¹⁷ Wskazane w ustawie o IPN muzeum odwiedza miesięcznie ok. 1000-1500 osób. (Na podstawie: Informacja o działalności IPN-KSZpNP w okresie 1 stycznia 2022 r. – 31 grudnia 2022 r. Tom II, s. 436.) Zaznaczyć należy, że różne oddziały IPN realizują m.in. własne inicjatywy związane z upamiętnieniem działalności żołnierzy powojennego podziemia niepodległościowego i antykomunistycznego, w tym obchody rocznicowe Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych przypadającego na dzień 1 marca. Liczba uczestników tych wydarzeń jest trudna do oszacowania.

¹⁸ Pozycja 83 - Zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 1 marca 2020 r. w sprawie przekształcenia Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL w państwową instytucję kultury oraz nadania statutu Muzeum (Dz.Urz. Min. Sprawiedl. poz. 83).

- Pracowników, współpracowników i wolontariuszy Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL jako instytucji wskazanej przez wnioskodawców w projekcie ustawy.

V. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji

W projekcie brak jest informacji o przeprowadzonych konsultacjach. Należy jednak wskazać, iż Marszałek Sejmu skierował projekt do konsultacji w trybie art. 34 ust. 3 Regulaminu Sejmu.

VI. Wpływ na sektor finansów publicznych

Przyjęcie regulacji nie będzie wywierać skutków finansowych dla podmiotów sektora finansów publicznych w postaci zmniejszenia ich dochodów lub zwiększenia ich wydatków ani dodatkowych następstw finansowych dla budżetu państwa, innych niż przewidziane w danej części budżetowej.

VII. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe

Przyjęcie regulacji nie będzie miało wpływu na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość. Nie będzie też bezpośrednio wpływać na gospodarstwa domowe i rodziny.

Przyjęcie proponowanych regulacji wpłynie na cel, zakres i sposób upamiętniania oraz dyskurs publiczny dotyczący działalności żołnierzy powojennego podziemia niepodległościowego i antykomunistycznego, określanych jako Żołnierze Wyklęci. Zagadnienia związane z działaniami niektórych z tych formacji wciąż są istotnym elementem publicznych debat dotyczących okresu powojennego. Podejmowane w ich ramach kwestie i treść wypowiedzi wskazują na zasadnicze rozbieżności ocen działalności poszczególnych dowódców i ich podkomendnych¹⁹.

¹⁹ Np. Informacja o ustaleniach końcowych śledztwa S 28/02/Zi w sprawie pozbawienia życia 79 osób - mieszkańców powiatu Bielsk Podlaski w tym 30 osób tzw. furmanów w lesie koło Puchał Starych, dokonanych w okresie od dnia 29 stycznia 1946r. do dnia 2 lutego 1946, <https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/komunikaty/9989,Informacja-o-ustaleniach-koncowych-sledztwa-S-2802Zi-w-sprawie-pozbawienia-zycia.html>.

Z tego powodu projektowane przepisy mogą mieć istotny wpływ na tematykę przyszłych debat, a zwłaszcza uwypuklenie wątków dotyczących wyjaśnienia i ocen zbrodni lub przestępstw popełnianych na ludności cywilnej w okresie powojennym.

Projektowane przepisy mogą mieć też wpływ na stosunki religijne w Polsce. W 2020 r. osoby zamordowane przez oddział podziemia niepodległościowego dowodzony przez Romualda Rajsa „Burego” m.in. w Zaleszanych zostały kanonizowane – uznane za podlaskich męczenników Cerkwi prawosławnej²⁰.

VIII. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu

W wyniku przyjęcia proponowanych zmian, Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL będzie musiało zapewnić, iż jego działalność nie będzie gloryfikować określonych formacji wojskowych, których członkowie popełnili zbrodnie wojenne na ludności cywilnej. Będzie także zobowiązane do upamiętniania pamięci ofiar zbrodni dokonanych przez członków podziemia antykomunistycznego.

IX. Wpływ na rynek pracy

Przyjęcie regulacji nie będzie miało wpływu na rynek pracy.

X. Wpływ na pozostałe obszary

W uzasadnieniu projektu ustawy wskazano, że nowa regulacja odnosić się ma do działalności Muzeum Żołnierzy Wyklętych. Muzeum o takiej nazwie obecnie funkcjonuje w Ostrołęce²¹, zostało utworzone na podstawie uchwały Rady Miasta

Ł. Łoziński, *Kontrowersje wokół Józefa Kurasia „Ognia” i jego podkomendnych. Narracje historyków oraz mieszkańców Podhala*, „Rocznik Antropologii Historii”, 2019, rok IX, (12), ss. 191–226, http://rah.pth.net.pl/uploads/2019_Historia_publiczna/Lozinski.pdf.

²⁰ *Niech historia się nie powtarza*, <https://przegladprawoslawny.pl/2021/05/28/niech-historia-sie-nie-powtarza/>, Cerkiew ogłosiła nowych męczenników podlaskich, <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C688980%2CCerkiew-oglosila-nowych-meczennikow-podlaskich.html>; Cerkiew prawosławna kanonizuje 60 męczenników podlaskich, <https://www.ekumenizm.pl/koscioly/wschodnie/cerkiew-prawoslawna-kanonizuje-60-meczennikow-podlaskich/>.

²¹ Muzeum Żołnierzy Wyklętych jest instytucją kultury prowadzoną przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Muzeum zostało utworzone uchwałą Nr 409/XL/2013 Rady Miasta Ostrołęki z dnia 28 lutego 2013 w sprawie utworzenia miejskiej instytucji kultury pod nazwą Muzeum Żołnierzy Wyklętych w Ostrołęce (w organizacji). Siedzibą Muzeum jest Ostrołęka. Terenem działania Muzeum jest obszar Rzeczypospolitej Polskiej i zagranica. Muzeum działa w szczególności na podstawie: 1) ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2020 r. poz. 902); 2) ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2020 r. poz. 194); 3) ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2020 r. poz. 282, 782 i 1378); 4) statutu. <https://muzeumzolnierzywyklytych.pl/bip/#>.

Ostrołęki i jest instytucją kultury prowadzoną przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W ustawie o IPN, którą wnioskodawcy wskazują jako regulację, która winna być zmieniona, mowa jest natomiast o Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL²². Siedziba tego muzeum utworzonego na podstawie ustawy o IPN znajduje się w Warszawie, zaś jej organizatorem jest – zgodnie z ustawą o IPN – Prezes IPN.

W uzasadnieniu projektu wnioskodawcy wskazują na „przedstawianie w pozytywnym świetle działań ugrupowań, które popełniły zbrodnie” w Zaleszanych, Wierchowinach i Krościenku nad Dunajcem. W opracowaniach naukowych, postępowaniach prokuratorskich i dyskursie publicznym wydarzenia te łączone są kolejno z działalnością: Romualda Rajsa „Burego”, Mieczysława Pazderskiego „Szarego”, Józefa Kurasia „Ognia” oraz ich oddziałów. Jak wynika z publikacji internetowych oraz sprawozdań obu wymienionych wyżej instytucji, do działań tych osób i ich podkomendnych w swoich publikacjach internetowych, a także w trakcie organizowanych wydarzeń odnosi się głównie Muzeum Żołnierzy Wyklętych w Ostrołęce²³. W tym świetle zasadnym jest ustalenie, które z muzeów wnioskodawcy uznali za instytucję kultury finansowaną ze środków publicznych, w której miejsce ma – jak zapisano w uzasadnieniu – „gloryfikowanie sprawców tych zbrodni”.

Projektodawcy jako cel zmiany ustawy o IPN wskazali „uniemożliwienie przedstawiania w pozytywnym świetle działań grup partyzanckich, które popełniły zbrodnie na ludności cywilnej”. Podkreślić należy, że odmienność prezentowanych w sferze publicznej ocen działalności osób i ugrupowań określanych jako Żołnierze Wyklęci nie zawsze wynika z dążenia do przedstawienia w pozytywnym świetle grup i osób, które popełniły przestępstwa, ale też z odmienności, specyfiki i celów: postępowania prokuratorskich prowadzonych przez IPN, perspektyw prezentowanych w ramach debaty publicznej, prac badawczych i warsztatów naukowych uczestników debaty naukowej. Do tych problemów odnosił się m.in. IPN w swoich publikacjach

²² <https://rakowiecka37.pl>.

²³ <https://muzeumzolnierzywykletych.pl/>; <https://muzeumzolnierzywykletych.pl/otwarcie-wystawy-monet-nbp-promocja-numizmatu-i-wreczenie-odznak/>; <https://muzeumzolnierzywykletych.pl/jak-piotr-zychowicz-znieksztalcil-oblicze-kpt-burego/>.

zamieszczanych na stronach IPN, m.in. w Komunikatach²⁴, jak i biogramach poszczególnych osób²⁵.

Niezależnie od słuszności stwierdzeń dotyczących potrzeby zapobieżenia szeroko rozumianej gloryfikacji działań grup, które popełniły zbrodnie na ludności cywilnej i konieczności upamiętniania ofiar cywilnych, wartymi rozważenia są celowość i skuteczność środków, które wnioskodawcy wskazali w uzasadnieniu projektu ustawy. Zaproponowane zmiany mogłyby bowiem być postrzegane jako odnoszące się wyłącznie do Muzeum opisanego w ustawie o IPN lub jednostek podległych IPN, nie zaś np. instytucji samorządowych, stowarzyszeń itp.

Wątpliwości budzi też treść zaproponowanych przepisów. W art. 1 projektowanej ustawy zawarto dwa cele. W zdaniu pierwszym mowa o zakazie gloryfikowanie formacji wojskowych wymienionych w ustępie 3, których członkowie popełnili zbrodnie wojenne na ludności cywilnej. W zdaniu drugim wskazano na nowe zadanie Muzeum powołanego na podstawie ustawy o IPN jakim jest upamiętnienie pamięć ofiar zbrodni dokonanych przez członków podziemia antykomunistycznego.

W przypadku pierwszego zdania zasadnym byłoby rozważenie, czy wspomniany zakaz dotyczyć ma jedynie placówki zlokalizowanej w Warszawie czy też ma mieć powszechne zastosowanie na terytorium państwa polskiego.

W przypadku drugiego zdania art. 1 projektowanej ustawy zasadnym byłoby rozważenie nie tylko powszechności stosowania przepisu, ale też jego poprawność leksykalna. Pominięcie słowa „pamięć” mogłoby nie tylko uprościć przekaz, ale też zapobiec powstaniu zapewne niepożądanego w omawianym tu kontekście frazeologizmu „upamiętniać pamięć”.

XI. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego

Projekt przewiduje, iż ustawa wejdzie w życie w dniu ogłoszenia. Należy wskazać, iż ze względu na konieczność dostosowania się przez Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL do projektowanej regulacji, projekt powinien przewidywać odpowiednie *vacatio legis*, które umożliwi Muzeum odpowiednie przygotowanie się do wprowadzanych zmian.

²⁴ <https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/komunikaty/68002,Stanowisko-IPN-w-zwiazku-z-opublikowanym-11-marca-2019-komunikatem-w-sprawie-inf.html>.

²⁵ <https://edukacja.ipn.gov.pl/edu/materialy-edukacyjne/teki-edukacyjn/polskie-podziemie-niepodleglos/slownik-i-biogramy-post/155375,Pazderski-Mieczyslaw-Szary-19081945.html>.

XII. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?

W projekcie brak jest informacji o planowanej ewaluacji projektu.

XIII. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)

Do projektu dołączono listę posłanek i posłów X kadencji Sejmu RP popierających projekt ustawy o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

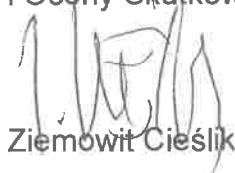
Autorzy:

Krzysztof Niewęglowski (pkt I, II, V, VIII, XI, XII, XIII)
ekspert ds. legislacji
w Biurze Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji

Angelina Tazuszel (pkt III)
specjalistka w Wydziale Oceny Skutków Regulacji
w Biurze Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji

dr Marta Karkowska (pkt IV, VI, VII, IX, X)
specjalista ds. systemu gospodarczego
w Biurze Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji

Akceptował:
Wicedyrektor Biura Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji

Ziemowit Cieślak

Deskryptory bazy REX: projekt ustawy, muzeum

Weryfikacja: pkt IV, VI, VII, IX i X – Mirosław Sobolewski, pkt III – dr Dobromir Dziewulak, pkt I, II, V, VIII, XI, XII, XIII – Agnieszka Tomaszewska, Piotr Chybalski.

RZECZPOSPOLITA POLSKA
PROKURATOR GENERALNY

Warszawa, dnia

4/09

2024 r.

1001-1.0280.56.2024

SEKRETARIAT Z-CY SZEFA KS

L.dz. DS. 1804, 867. 2024

Data wpływu 17.08. 2024

Pan

Dariusz Salamończyk

Zastępca Szefa Kancelarii Sejmu

Wielce Szanowny Panie Ministrze,

W odpowiedzi na pismo z dnia 7 marca 2024 r., nr SPS-WP.020.79.5.2024, dotyczące *poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu* (brak numeru druku sejmowego), przekazanego Prokuratorowi Generalnemu do wyrażenia opinii w trybie art. 3 § 1 pkt 12 *ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze* (Dz. U. z 2024, poz. 390), uprzejmie przedstawiam następujące stanowisko.

Projektowana zmiana legislacyjna polega na dodaniu we wskazanej wyżej ustawie przepisu art. 53r ust. 4 w brzmieniu: „Zakazane jest gloryfikowanie formacji wojskowych wymienionych w ustępie 3, których członkowie popełnili zbrodnie wojenne na ludności cywilnej. Muzeum upamiętnia pamięć ofiar zbrodni dokonanych przez członków podziemia antykomunistycznego.”

Projektowany przepis nasuwa następujące uwagi.

W pierwszym rzędzie należy zwrócić uwagę na to, że nie jest jasne, do jakiego adresata jest kierowana dyspozycja projektowanego art. 53r ust. 4 ustawy o IPN, wprowadzająca zakaz gloryfikowania formacji wojskowych określonych w ust. 3, których członkowie popełnili zbrodnie wojenne na ludności cywilnej. Z wykładni językowej proponowanego przepisu wynika, że adresatem może być każdy podmiot, który dokonywałby takiej gloryfikacji, z kolei z wykładni systemowej, że Muzeum,

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU
L. dz. SPS-WP.020.79.5.2024
Data wpływu 17.08.2024

bowiem art. 53r jest umiejscowiony w Rozdziale 6d „Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL”. Kwestia ta powinna zostać doprecyzowana lub wyjaśniona.

Przy konstruowaniu zakazu projektodawcy posłużyli się wyrazem „gloryfikowanie”. Wyraz ten nie występował dotychczas w aktach rangi ustawowej, a jego interpretacja – biorąc pod uwagę zakres semantyczny tego pojęcia – może doprowadzić do sporów. „Gloryfikowanie” oznacza „wysławianie” lub „wychwalanie”. W praktyce mogą się pojawić wątpliwości dotyczące rozgraniczenia między „gloryfikowaniem” a „pochwalaniem” lub nawet „aprobowaniem”. Nie wydaje się, aby każde pochwalenie danej formacji mogło zostać uznane za gloryfikowanie, co oznacza, że prawna interpretacja niektórych zachowań będzie budziła spory, ponieważ zakaz nie został wystarczająco sprecyzowany. Ponadto, biorąc pod uwagę, że jedna i ta sama formacja mogła dopuszczać się zarówno zbrodni, jak czynów godnych aprobaty, należy rozważyć, czy zakaz rzeczywiście powinien obejmować formację jako taką.

Użyte przez projektodawcę pojęcie „formacji” również nastrecza problem. Art. 53r ust. 3, do którego odnosi się zdanie pierwsze, brzmi: „Przedmiotem działania Muzeum jest upamiętnienie historii Polski i działalności Żołnierzy Wyklętych, a także działaczy podziemia antykomunistycznego i opozycji antykomunistycznej w Polsce w latach 1944-1990.” Pojęcie „Żołnierze Wyklęci” jest potocznym określeniem rozmaitych grup zbrojnych działających zazwyczaj w latach 40-tych i 50-tych XX wieku oraz poszczególnych członków takich grup, zaś „działacze podziemia” czy „działacze opozycji” to pojęcia ogólne, nie odwołujące się do wojskowości. Oznacza to, że ust. 3 nie wymienia żadnych formacji wojskowych. Odwołanie do treści ust. 3 jest zatem odwołaniem wadliwym.

Projektodawca posłużył się także pojęciem „zbrodni wojennych”. W świetle obowiązującego prawa karnego zbrodnia wojenna to czyn popełniony z naruszeniem prawa międzynarodowego dotyczącego konfliktów zbrojnych. W wypadku konfliktów zbrojnych prowadzonych w latach 40-tych XX wieku zastosowanie miały konwencje haskie z 1907 r., a w omawianym wypadku – w szczególności konwencja dotycząca praw i zwyczajów wojny lądowej. Konwencje haskie odnosiły się jednak tylko do

konfliktów między państwami, które je ratyfikowały. Stroną wojującą w rozumieniu tych konwencji jest państwo, względnie ludność państwa walcząca z najeźdźcą. Konwencje haskie nie miały zastosowania do podziemnych oddziałów partyzanckich toczących walkę z funkcjonariuszami własnego aparatu państwowego. Skoro zaś takie oddziały partyzanckie nie podlegały konwencji, nie mogły się dopuścić zbrodni określanych jako zbrodnie wojenne. Gdyby uznać, że partyzanci byli uczestnikami konfliktu zbrojnego, w takim razie zbrodniami wojennymi byłyby również skierowane przeciwko nim czyny przeciwnej strony tego konfliktu, to jest, ówczesnych organów bezpieczeństwa.

Ze zdania drugiego projektowanego przepisu wynika, że muzeum ma upamiętniać ofiary zbrodni dokonanych przez członków podziemia antykomunistycznego – co oznacza, że przypisanie danej zbrodni członkom podziemia antykomunistycznego powinno mieć charakter bezsporny. Tym samym projektowany przepis nie wspomina o zbrodniach, których sprawstwo do dziś pozostaje nieznane lub budzi kontrowersje wśród historyków. Na marginesie można wskazać, że zamiast sformułowania „Muzeum upamiętnia pamięć” należałoby raczej wskazać, że „Muzeum upamiętnia ofiary”.

Ponadto proponuje się zastosować w projekcie standardowe *vacatio legis*, tj. normę, zgodnie z którą ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Łacną wyprawę szacunku,

PROKURATOR GENERALNY
Adam Bodnar
Adam Bodnar

SĄD NAJWYŻSZY

Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego

Warszawa, marca 2024 r.

BSA II.022.10.2024

DS. 1804.85.2024
3.04.2024

Szanowny Pan
Dariusz Salamończyk
Zastępca Szefa Kancelarii Sejmu

Szanowny Panie Ministrze,

w odpowiedzi na pismo z dnia 7 marca 2024 r., znak SPS-WP.020.79.5.2024, mając na uwadze treść art. 1 pkt 4 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jednolity: Dz.U. z 2023 r. poz. 1093), w świetle którego Sąd Najwyższy może opiniować projekty tylko takich ustaw i innych aktów normatywnych, na podstawie których orzekają i funkcjonują sądy, a także innych projektów ustaw w zakresie, w jakim mają one wpływ na sprawy należące do właściwości Sądu Najwyższego, uprzejmie informuję, że **poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu** nie podlega opiniowaniu.

Z poważaniem,

WZ.

SSN Zbigniew Kapiński
Prezes Sądu Najwyższego kierujący
pracą Izby Karnej
/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU

L. dz. SPS-WP.020.79.10.2024

Data wpływu 03.04.2024